

ANALÝZA

5.9 2014

Komentář: Vývoj na trhu práce ve 2. čtvrtletí 2014

Výsledky statistik za 2. čtvrtletí 2014 naznačují pokračující křehké oživení na českém trhu práce. Údaje výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) v domácnostech představují přibrzdění růstu zaměstnanosti, nicméně nezaměstnanost výrazně poklesla. Druhý nejvýznamnější zdroj – výsledky podnikových statistik ČSÚ – ukazuje ukončení trendu poklesu evidenčního počtu zaměstnanců. Prohloubení pozitivních tendencí tedy odčerpává pracovní sílu z okrajových oblastí pracovního trhu do stabilních zaměstnání, což je známka skutečného oživení. S touto skutečností souvisí růst nominálních i reálných mezd. Zaměstnavatelé si více konkurují při hledání pracovní síly a zejména v některých odvětvích a oborech vzniká nedostatek odborně způsobilých pracovníků, což nutí zaměstnavatele, aby zvyšovali mzdy.

Výsledky VŠPS ukazují pokračující meziroční růst celkové zaměstnanosti, který však již rychle slábne. Snížení počtu zaměstnanců v podřízeném postavení šlo v 2. čtvrtletí 2014 na úkor růstu osob samostatně výdělečně činných (podnikatelů a živnostníků), jde ovšem o velmi malá čísla, ze kterých nevyplývá výrazná tendence. Růst zaměstnanosti se projevil pouze v sekundárním sektoru ekonomiky. Výraznějším trendem je pokles počtu nezaměstnaných, který se projevil jak u mužů, tak i u žen. Pokud k tomu připočteme snižování pracovních rezerv u ekonomicky neaktivních osob a zvyšování počtu volných pracovních míst, je evidentní, že český trh práce zažil v 2. čtvrtletí jednoznačné oživení a nerovnováha nabídkové a poptávkové strany se začala snižovat. V tomto období se ještě nemohly projevit některé negativní vlivy geopolitické situace.

Také detailní podniková statistika potvrzuje pozitivní trendy: zatímco v roce 2013 došlo k poklesu průměrného evidenčního počtu zaměstnanců přepočteného na plně zaměstnané o 1,2 %; v 1. čtvrtletí 2014 se již zvýšil o 0,2 % a ve druhém kvartále dokonce narostl o 0,6 %, což je početně +22,7 tisíce. V jednotlivých částech ekonomiky jsou trendy různorodé, např. odvětví stavebnictví mělo ve 2. čtvrtletí 2014 stále výrazný meziroční úbytek (-4,8 %), dobývání nerostných surovin přišlo dokonce o 6,6 % a ubytování, stravování a pohostinství o 2,7 %. Naopak stále rostly činnosti v oblasti nemovitostí (+4,8 %) a administrativní a podpůrné činnosti (+4,4 %). Také v našem největším odvětví – zpracovatelském průmyslu – přibylo 16,9 tis. obsazených pracovních míst (+1,6 %). V obchodě a údržbě došlo k meziročnímu zvýšení počtu zaměstnanců o 0,1 %, zemědělství stagnovalo.

V odvětví veřejné správy, obrany a povinného sociálního zabezpečení se ukázal nárůst počtu zaměstnanců o 3,9 tis., což je 1,4 %. V podrobnějším třídění tam došlo na centrálních úřadech (ministerstvech) k úbytku zaměstnanců o 1,2 tis., zatímco výrazný růst se projevil u obecních úřadů, o 3,2 tis., kde jde hlavně o vliv veřejně prospěšných prací. Nemalý vliv mělo navyšování kapacit úřadů práce, určených pro boj s nezaměstnaností, kde meziročně přibylo 1344 míst.

Z hlediska mezd se pro 2. čtvrtletí 2014 v podstatě vyčerpal efekt předsunutých manažerských odměn ze závěru roku 2012 a je tedy možné hodnotit vývoj pomocí meziročních indexů

ANALÝZA

nezkresleně. Ukazuje se, že urychlování mzdového růstu je především v podnikatelské sféře skutečností.

Celkové nominální zvýšení o 2,3 % bylo navíc kombinováno s minimálním zvyšováním spotřebitelských cen (0,2 %), což vedlo k reálnému zvýšení průměrné mzdy o 2,1 %, které je nejvyšší od roku 2009 (vyjma zkráceného indexu za 1. čtvrtletí 2014).

Zvyšování výdělků brzdí nepodnikatelská sféra, kde průměrný plat vzrostl nominálně o 1,7 %, což bez inflace činí reálně 1,5 %. V podnikatelské sféře vzrostla průměrná mzda nominálně o 2,5 % a reálně o 2,3 %.

V jednotlivých odvětvích (sekce CZ-NACE) byl mzdový vývoj různorodý, nominální nárůsty se pohybovaly mezi 0,7 % a 3,9 %. Nejméně mzdy vzrostly v sekci S, kam patří činnosti spolku a sdružení, drobné opravy a poskytování různých osobních služeb; velmi slabý byl růst také v odvětví zásobování vodou, činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi (0,8 %) a ve vzdělávání (0,9 %).

Naopak nejvíce (3,9 %) si polepšili zaměstnanci ve velkoobchodu a maloobchodu, opravách a údržbě motorových vozidel. Také ve zpracovatelském průmyslu, který je početně největším odvětvím – pracovalo zde 1 060,9 tis. zaměstnanců – průměrná mzda narostla téměř tříprocentním tempem, tedy nadprůměrně.

Dalšími neklamnými známkami oživení jsou zvýšení přesčasové práce v podnikatelské sféře, které se projevilo takřka plošně kromě zemědělství, a nárůst mimořádných odměn ve srovnání se stejným obdobím loňského roku – ten poznamenal průměrné mzdy především v terciárním sektoru (zejména obchodě) – pouze ve stavebnictví došlo k mírnému poklesu.

Rychlá informace obsahuje také údaj o mzdovém **mediánu**, který je vypočtený z matematického modelu distribuce výdělků. Ten ukazuje mzdu prostředního zaměstnance, tedy běžnou mzdovou úroveň. V 2. čtvrtletí 2014 byl medián 21 385 Kč, o 413 Kč (tj. o 2,0 %) vyšší než ve stejném období předchozího roku. Mzdová úroveň prostředního zaměstnance tak vzrostla poněkud méně než aritmetický průměr a poukazuje na disproporcionální zvyšování výdělků.

Mzdové rozpětí zůstalo značně široké: 80 % zaměstnanců pobíralo výdělky mezi 10 295 Kč a 41 037 Kč. Meziroční vývoj ukazuje na vyšší relativní nárůsty mezd v nejnižší oblasti, což je pravděpodobně způsobené zvýšením minimální mzdy od 1. 8. 2013. Z hlediska pohlaví se pak zvýšení mezd projevilo poněkud více u žen, které mají nižší mzdovou úroveň. Na druhou stranu rychleji než ve střední oblasti stoupaly také velmi vysoké výdělky.

Růst průměrné mzdy ve 2. čtvrtletí 2014 se nejvýrazněji projevila ve Zlínském kraji (3,7 %), naopak v hlavním městě byl opětovně nejnižší (1,4 %). Ve čtyřech krajích ČR došlo k úbytku počtu zaměstnanců – v Karlovarském (-0,7 %), Královéhradeckém a Moravskoslezském (shodně -0,4 %), a Jihočeském (-0,2 %); naopak výrazně se zvýšil na Plzeňsku (1,4 %) a ve Středočeském kraji (1,3 %).

* * *

Z hlediska **1. pololetí 2014** došlo k nominálnímu růstu průměrné mzdy o 2,8 %, který v kombinaci s výrazně nízkou inflací (0,2 %) znamenal reálné zvýšení kupní síly výdělků

ANALÝZA

o 2,6 %. To se však netýká shodně obou sfér, méně výrazný byl nárůst v nepodnikatelské sféře, kde se průměrný plat zvýšil reálně jen o 1,7 %. Lepší výsledek byl v podnikatelské sféře – reálný růst průměrné mzdy zde dosáhl 2,8 % – ovšem také v důsledku vlivu výplat manažerských odměn v 1. čtvrtletí 2014, které poznamenaly pololetní výsledky.

* * *

Údaje o mzdovém mediánu, distribucích a osobnostních tříděních v 1. pololetí 2014 je možné získat z **předběžných výsledků Informačního systému o průměrném výděлку** (ISPV), který ale používá odlišnou metodiku výpočtu osobního výděлку zaměstnance. Tyto údaje proto nejsou porovnatelné s hodnotami uvedenými v tabulkách k Rychlé informaci ČSÚ.

Medián v metodice ISPV dosáhl v pololetí hodnoty 22 366 Kč. Osmdesát procent zaměstnanců pobíralo mzdy v rozmezí 11 982 Kč až 41 335 Kč, decilový poměr 3,45 zůstal v podstatě na úrovni předchozího roku.

Mzdová úroveň žen (medián 20 340 Kč) byla výrazně nižší než u mužů (24 060 Kč), jejich mzdová nerovnost byla také nižší: decilový poměr u žen byl 3,1, zatímco u mužů 3,6.

Podle vzdělání nejvyšší výdělinky pobírali vysokoškolsky vzdělaní zaměstnanci, prostřední mzda u nich byla 32 983 Kč. Nejméně měli zaměstnanci se základním či nedokončeným vzděláním (medián 16 040 Kč). Středoškoláci s maturitou si vydělali více (23 357 Kč) než zaměstnanci bez ní (18 844 Kč), ale méně než zaměstnanci s vyšším odborným resp. bakalářským studiem (26 459 Kč).

S vyšší mzdovou úrovní však roste i různorodost výdělků: 80 % vysokoškoláků bralo mzdy v širokém rozpětí 20 170 Kč až 74 440 Kč a decilový poměr tak u nich byl 3,7. Naopak 80 % zaměstnanců se ZŠ bralo mezi 10 094 Kč a 25 827 Kč. Také skoro 90 % středoškoláků bez maturity mělo mzdy pod 30 tis. Kč.

Podle věkových kategorií nejnižší mzdy pobírají zaměstnanci do 20 let, kde prostřední výdělek je 14 635 Kč, zatímco ve věku 30-39 let je medián 23 230 Kč.

Podle platné klasifikace zaměstnání (CZ-ISCO) pobírali nejvyšší výdělinky řídící pracovníci s mediánem 41 325 Kč a širokým decilovým rozpětím 19 628 Kč až 111 761 Kč. Druhá nejvyšší úroveň mezd je u specialistů, pohybuje se mezi decily 20 867 Kč a 62 255 Kč, přičemž medián je u nich 29 941 Kč. Třetí příčku obsadili techničtí a odborní pracovníci s mediánem 26 294 Kč a decilovým rozpětím 15 913 Kč až 43 989 Kč.

Pracovníci ve službách a prodeji mají decilové rozpětí 10 102 Kč až 26 490 Kč a medián 14 833 Kč. Řemeslníci a opraváři mají medián 21 080 Kč a obsluha strojů a zařízení, montéři 20 455 Kč. Nejnižší mzdová úroveň je obecně u pomocných a nekvalifikovaných pracovníků, kde je medián 13 619 Kč a decilové rozpětí 9 266 Kč až 21 982 Kč.

Autor: Dalibor Holý

Odbor statistiky trhu práce a rovných příležitostí ČSÚ

Tel.: +420 274 052 694

E-mail: dalibor.holy@czso.cz

Oddělení informačních služeb – ústředí

Informace o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další najdete na stránkách

Českého statistického úřadu: www.czso.cz | tel.: 274 052 304, 274 052 425, e-mail: infoservis@czso.cz